

ГОВОР ДИРЕКТОРА ЗАВОДА ЗА ИНТЕЛЕКТУАЛНУ СВОЈИНУ ГОСПОДИНА ВЛАДИМИРА МАРИЋА НА ПРОСЛАВИ ОБЕЛЕЖАВАЊА 100 ГОДИНА ЗАВОДА

Клуб посланика – Београд, 18. новембар 2020. године

Поштовани учесници јубилеја Завода за интелектуалну својину, даме и господо,

15. новембра 2020. године наш Завод прославља стоту годишњицу свог постојања и рада. Тај изванредан јубилеј служи на понос овом народу и овој земљи. Читав један век Србија на уређен, институционалан начин, штити права интелектуалне својине. Данас ћемо се у неколико речи дотаћи те историје, осврнућемо се на наше време и, макар у најкраћим цртама, завирити у будућност нашег Завода.

У природи је човековој да учи и сазнаје нове ствари, да напредује и мења свој свет. Осврнемо ли се око себе, свуда ћемо видети благодети науке и човекове креативности, бројне проналаске који су наш живот учинили лакшим и сигурнијим. Вакцина је један од њих, толико актуелан ових дана. Људи би можда и данас умирали од великих богиња да није било Едварда Џенера и његове генијалности.

Биле су потребне стотине, па и хиљаде година, стотине и хиљаде проналазака, књижевних и уметничких дела да у људској свести сазри мисао о потреби награђивања човековог стваралаштва. Тако долазимо до интелектуалне својине. Један од најважнијих корака у правцу изградње система међународне заштите индустријске својине било је доношење Париске конвенције 20. марта 1883. године. Париска конвенција била је темељ међународног права индустријске својине, а Краљевина Србија је заједно са још 10 других земаља учествовала у постављању тог темеља. Већ наредне, 1884. године, Краљевина Србија је донела прве прописе из области знакова разликовања. Ипак, на оснивање Управе за заштиту индустријске својине наша земља чекала је још 36 година. У међувремену преживала је два Балканска рата и Први светски рат. Сен-Жерменским уговором о миру окончан је Велики рат, а један део тог споразума, чак дванаест његових чланова, био је посвећен заштити индустријске својине. Из тог Уговора, поред осталог, проистекла је обавеза за све земље потписнице, па и за новостворену европску краљевину – Краљевину Срба, Хрвата и Словенаца, да формирају посебну управу за заштиту индустријске својине. Захваљујући свесрдном ангажовању доктора Јанка Шумана, 15. новембра 1920. године основана је Управа за заштиту индустријске својине, а Јанко Шуман је постављен за њеног првог председника.

Рад Управе није увек наилазио на разумевање носилаца власти у Краљевини, па су се над њену судбину врло брзо, већ 1923. године, надвили тамни облаци. Тадашњи министар трговине и индустрије, Драгутин Којић, сматрао је да рад Управе изискује велике трошкове за Краљевину, које она не може да поднесе и да Управу стога треба укинути. Јанко Шуман је једним опширним и елоквиентним дописом покушао да убеди министра Којића да промени одлуку. Бранећи своја уверења, он је, поред осталог, указивао министру на то са колико су се хвале о раду наше управе изражавале Народна скупштина и судови, али и неке стране земље. Цитирам: „Румунија се директно обраћала овој управи ради детаљнијих података о организацији Управе, пошто има намеру да организује управу по нашем примеру”.

Такође, официјелни гласник Међународног бироа у Берну у то време пише: „Не можемо а да не изразимо наше дивљење према новом југословенском закону. У основи, он је базиран на аустријском закону, али је побољшан и употпуњен у погледу многих питања и могао би да послужи као типски закон”.

Током једног периода, за привременог члана Управе именован је и један од највећих српских научника свих времена, Милутин Миланковић – човек ренесансног ума, научник, проналазач, грађевински инжењер и писац. Миланковића је НАСА сврстала међу 15 најзначајнијих научника свих времена, када је реч о проучавању наше планете, а неизбрисив траг оставио је на пољу астрономије и климатологије. Као што, претпостављам, Заводу за интелектуалну својину у Берну импонује чињеница да је Алберт Ајнштајн седам година радио у тој институцији као патентни инжењер, тако и ми увек са поносом истичемо да је у историју нашег Завода уписано, поред осталих, и име Милутина Миланковића.

У почетку Управа се бавила заштитом индустријске својине: патената, жигова и индустријског дизајна. Илустрације ради, већ почетком двадесетих година двадесетог века све значајније светске компаније штите своје жигове у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца. Мерцедес, Форд, ИБМ, Кока-Кола, Жилет, само су неки од њих. Приметан је и велики број домаћих жигова подносилаца из Србије, затим данашње Хрватске и Словеније.

Никада за ових 100 година Завод није престајао да ради. Радио је, истина у ограниченом обиму и са смањеним бројем службеника, чак и у периоду Другог светског рата под руководством још једног врсног интелектуалца – Андрије Богдановића. Андрија Богдановић, школовани правник и француски ђак, успео је да сачува идентитет ове институције за време тешких ратних година. Као један од најбољих познавалаца ове материје у социјалистичкој Југославији, радио је у Заводу све до пензионисања 1960. године.

Са окончањем Другог светског рата, наступиле су за Југославију нове идеолошке, друштвене и економске околности. Монархија је укинута, а власт у земљи припала је Комунистичкој партији Југославије са Јосипом Брозом Титом на челу. Социјализам, као нови идеолошки образац, донео је Југославији радикалне промене у свим сферама њеног друштвено-политичког живота, у њеној култури и њеној економији. Јасно, промене су наступиле и за интелектуалну својину и Управу за заштиту индустријске својине. То је било бурно и тешко време бременито проблемима и искушењима, али истовремено, то је било и време наде и напретка. Земља се убрзано развијала, а интелектуална својина је настављала да живи, истина са извесним идеолошким предзнацима, али независно од тога – њена суштина је била сачувана. У периоду од 1945–1950. године у Југославији је било регистровано више од 150.000 домаћих и међународних жигова. Вреди истаћи да је Југославија у то време наставила живу и успешну међународну сарадњу са различитим међународним институцијама, пре свега са Међународним бироом у Берну, у Швајцарској.

Свега неколико година после Другог светског рата, Југославија је почела да гради такозвани „меки социјализам”. Већ почетком педесетих година прошлог века, у нашој земљи долази до интензивнијег продора западне културе, пре свега у музичкој и филмској уметности. Непосредно после рата, цез музика је код нас била називана „заклетим непријатељем Југославије” и „капиталистичком пропагандом”, а већ 1953. године на стадиону Партизана у Београду, пред 10.000 слушалаца, одржано је „Јесење такмичење цез оркестара”. Југословенска музичка сцена у том

периоду израста у једну од најплодоноснијих и најквалитетнијих на свету, а значај ауторског права све више расте.

У то време Завод постаје корифеј прогресивних промена у интелектуалној својини. Осамдесетих година прошлог века стручњаци Завода започињу опсежну модернизацију нашег патентног права, а носилац тих важних промена био је дугогодишњи директор Завода, недавно преминули Благота Жарковић. Измене патентног закона с краја осамдесетих означиле су његово усклађивање са Европском патентном конвенцијом и прилагођавање нашег патентног права захтевима тржишне привреде. Захваљујући тим изменама наша земља је, нешто касније, постала чланица Европске патентне организације. Трагични догађаји из деведесетих година спречили су да Југославија постане чланица Европске патентне организације 1991. године, како је било планирано, али рад Благоте Жарковића није био узалудан. Темељ који је он поставио надоградила је Бранка Тотић, такође дугогодишња директорка Завода, која је својом истрајном политиком сталне модернизације Завода и својом способношћу да добро разуме захтеве свог времена, заједно са својим сарадницима, пресудно допринела да Србија 2010. године постане чланица ове важне регионалне организације – Европске патентне организације.

Новију историју Завода карактерише његова интензивна модернизација, јачања његових техничких и људских капацитета, хармонизација нашег правног система са европским и јачање наше међународне сарадње у овој области. Већим делом своје историје Завод је хронично патио од недостатка простора и школованих кадрова, што данас није случај. Завод данас има заиста фантастичне услове за рад и када би моји претходници Јанко Шуман, Радмило Џукавац, Андрија Богдановић, Стојан Претнар, Миленко Јаковљевић или Драгутин Бошковић могли којим чудом да завире у наше време и виде како данас изгледа Завод, верујем да би били одушевљени. Наша генерација то треба да цени, као и да разуме како таква привилегија обавезује на марљив и пожртвован рад.

Завод је последњих година велику пажњу поклањао систему колективног остваривања ауторског и сродних права у Србији, и то је нешто на шта смо посебно поносни. Дубоко верујемо да међу људима треба ширити културу поштовања ауторског и сродних права. Тај систем треба неговати и на сваки начин настојати да се нашим ауторима и носиоцима сродних права помогне да од свог рада достојанствено живе.

Завод за интелектуалну својину, као неко ко руководи преговарачком групом за поглавље 7, пресудно је допринео да Србија усклади свој правни систем у области интелектуалне својине са оним у Европској унији. Европска комисија је у свом извештају, објављеном пре неколико недеља, похвалила напредак Србије у овој области. У том погледу, желим да истакнем, имали смо велику подршку Министарства просвете и посебно Кабинета премијерке Ане Брнабић.

Верујем да смо доста урадили на дигитализацији ове институције у последњих неколико година. У Заводу се од скоро сви управни поступци заштите права индустријске својине воде у електронском облику, 70% пријава патената, жигова и дизајна нам долази онлајн, као и преко 50% поднесака.

Србија је 2020. године остварила помак за четири места на Глобалном индексу иновација и сада заузима 53. позицију. Овакав резултат представља још један успех за Србију, јер смо од 2014. године, када смо заузимали 67. место, за шест година напредовали 14 места. Наравно, има још простора за напредак, али треба гледати добронамерно на сваки успех, јер успех није у савршености, већ у

способности да се стално напредује. А напретка нема, нити га може бити, без марљивог рада, без жртве и одрицања, сасвим у складу са оном Андрићевом да у животу „нема незарађених признања и неплаћених успеха“.

Што се тиче наше међународне сарадње, премало је времена да набројим све оно добро и вредно што је Светска организација до сада учинила за нас. Сарадња са Светском организацијом дала је, и још увек даје, немерљив допринос у изградњи система интелектуалне својине у Републици Србији.

Европска патентна организација такође је свих ових година свесрдно помагала Србији, што и данас чини. Да није било средстава Европске уније и Европског завода за патенте који је имплементирао програм Европске уније, ми данас не бисмо имали Центар за едукацију и информисање Завода за интелектуалну својину, који је до сада урадио изванредне ствари у едукацији наших привредника, универзитетских радника и државних службеника у области интелектуалне својине. Такође, управо због подршке ЕПО-а наши патентни испитивачи примењују исте смернице у раду и алате као и испитивачи у ЕПО-у, а све то на корист наших носилаца права.

Завод за интелектуалну својину Европске уније је још један изузетно важан партнер нашег Завода. Кроз бројне програме сарадње, Европски завод нам пружа изузетно важну подршку у домену заштите знакова разликовања, али и спровођења права интелектуалне својине.

Завод има и врло живу и плодотворну билатералну сарадњу са заводима из региона, Европске уније и са Заводом Народне Републике Кине.

На крају, дозволите ми да кажем и неколико речи захвалности.

Ова прослава организована је уз огромну помоћ већ споменутих међународних организација: Светске организације за интелектуалну својину, Европске патентне организације и Завода за интелектуалну својину Европске уније. Свима се од срца захваљујем.

Велику помоћ и подршку у организацији овог догађаја имали смо и од стране Швајцарске конфедерације и Швајцарског федералног института за интелектуалну својину. Србија дугује Швајцарској огромну захвалност због тога.

Захваљујем се и свим мојим колегиницама и колегама који су учествовали у организацији ове прославе, а свим запосленима у Заводу честитам овај диван јубилеј!